شیوه تولد و کمبود شیر خشک

ناهید خداکرمی
رئیس انجمن علمی مامایی ایران

این روزها خانواده‌های دارای کودک شیرخوار به‌ویژه والدین کودکان مبتلا به عوارض گوارشی یا دچار حساسیت‌های جلدی، از سختی تهیه شیر خشک و به‌خصوص شیر خشک‌های ویژه این کودکان گلایه دارند. متولیان سازمان غذا و دارو در وزارت بهداشت نیز از کمبود تخصیص ارز مورد نیاز برای واردات این نوع شیر خشک اعلام نگرانی می‌کنند؛ اما به‌جز برخی از متخصصان بیماری‌های کودکان و ماماها که از نزدیک درگیر مشکلات خانواده‌های دارای کودک شیرخوار هستند، کمتر کسی در جست‌وجوی یافتن علت افزایش تعداد شیرخواران مبتلا به انواع حساسیت‌ها و آلرژی‌های غذایی و نیاز روزافزون کشور به واردات شیر خشک‌های ویژه نوزادان دارای مشکلات گوارشی و حساسیت‌های غذایی است. شاید سازمان غذا و دارو نیز آن‌چنان درگیر مشکلات حوزه تولید و واردات دارو و شیر خشک شده که فرصت رصد جرایی صعود فزاینده مصرف شیر خشک‌های ویژه کودکان دچار حساسیت را نداشته است. البته این یکی از بیماری‌های مزمن نظام سلامت کشور است که معمولا خیلی دیرتر از کارشناسان آن سوی دیوار اتاق‌های سیاست‌گذاری، به فکر علل و عوامل گسترش یک پدیده بیماری‌زا یا کنکاش در منشأ بروز عوارض می‌افتد.

در اینکه رفع کمبودهای مرتبط با تغذیه کودکان و نوزادان یک وظیفه خطیر حاکمیتی است شکی نیست؛ ولی نباید فراموش کرد که بررسی علت این وسعت از بروز حساسیت و بیماری‌های غیرواگیر در کودکان و نوجوانان نیز یک وظیفه حاکمیتی است که وزارت بهداشت را موظف می‌کند تا ضمن سرعت‌بخشیدن به تامین شیر خشک‌های رگولار و همچنین «شیر خشک‌های ویژه»، به کمک مراکز تحقیقاتی و فرهنگستان علوم پزشکی کشور به این سه سؤال اساسی نیز پاسخ دهد: ۱- چرا میزان تغذیه انحصاری با شیر مادر کاهش یافته است؟ ۲- چرا تعداد شیرخوارانی که از شیر خشک و به‌خصوص شیر خشک‌های ویژه تغذیه می‌کنند، رو به افزایش است؟ و ۳- چرا میزان بروز آسم و آلرژی و انواع حساسیت‌های غذایی و پوستی در کودکان افزایش نشان می‌دهد؟

امیدوارم همه تقصیرها بر گردن آلودگی هوا و گردوغبار نیفتد؛ چراکه پاسخ همه این سؤالات را می‌توان در وضعیت حاکم بر مراقبت‌های دوران بارداری، زایمان و پس از زایمان جست‌وجو کرد که با تولد ۵۶ درصد نوزادان کشور به روش سزارین خود را نشان می‌دهد. تولد بیش از نیمی از کودکان این کشور در اتاق عمل، روندی خلاف اصول اخلاقی و علمی است که سبب شده تا هر روز بر تعداد نوزادان نیازمند مراقبت‌های ویژه افزوده شده و خانواده‌های بیشتری درگیر بروز حساسیت و عوارض گوارشی کودکان خود باشند.

مستندات علمی نشان می‌دهد مادرانی که نوزاد خود را به روش سزارین به دنیا می‌آورند، موفقیت کمتری در تغذیه نوزاد با شیر مادر دارند و کودکانی که به روش سزارین به‌خصوص سزارین انتخابی به دنیا می‌آیند، به طرز چشمگیری بیشتر از نوزادان متولدشده به روش طبیعی تغذیه مصنوعی دارند و در معرض بیماری‌هایی نظیر آسم، آلرژی، عوارض گوارشی و انواع حساسیت‌های جلدی قرار می‌گیرند؛ ضمن اینکه سزارین انتخابی و تولدهای قبل از موعد با کم‌وزنی و بروز بیماری‌های غیرواگیر دیگری نظیر دیابت، اتیسم، بیش‌فعالی و اختلالات عاطفی-روانی نیز مرتبط گزارش شده است. به عبارتی تخصص محوری حاکم بر نظام سلامت و حل‌نشدن مشکلات موجود در مسیر اجرای برنامه ترویج زایمان طبیعی و بی‌توجهی به شیوه معیوب ارائه خدمات باروری، دوران بارداری و زایمان، کشور را در مسیر تولید بیماری‌های غیرواگیر و عدم موفقیت در بهبود نرخ باروری سوق می‌دهد.

شیر مادر یک ماده حیات‌بخش و ایمنی‌زا است که بر مبنای پدیده خلقت برای تغذیه اولیه کودکان نسل بشر طراحی شده و علم نیز تاکید دارد که هنوز شیر خشک یا فرمول تغذیه‌ای که بتواند جایگزین شیر مادر باشد، در دسترس نیست و هرگز نیز نخواهد بود.

آمارها نشان می‌دهد با بالارفتن آگاهی مادران جهان، میزان تغذیه انحصاری با شیر مادر در کشورهای پیشرفته رشد فزاینده داشته است؛ به‌طوری‌که در انگلستان افزایش ۲۴درصدی را نسبت به سال ۲۰۰۵ نشان می‌دهد و در فرانسه از ۵۵ درصد در سال ۱۹۷۰ به حدود ۸۳ درصد در سال ۲۰۲۱ رسیده است؛ اما در ایران بر اساس مطالعه‌ای که بیش از ۱۹ هزار کودک شیرخوار ایرانی را در بر گرفته، تغذیه انحصاری با شیر مادر در سه ماه اول تولد ۴۹ درصد گزارش شده است و شیوه تولد به روش سزارین تاثیر مستقیمی بر کاهش تغذیه نوزاد با شیر مادر را نشان می‌دهد.

با وجود سایه سنگین تعارض منافع عمدتا مالی که سبب بروز موانع متعدد بر سر اجرای برنامه ترویج زایمان طبیعی و در نتیجه افزایش تولد به روش سزارین و بروز عوارض ناگوار آشکار و پنهان برای مادران و نوزادان شده است، پیش‌بینی می‌شود که شیب نزولی تغذیه با شیر مادر و سیر صعودی نیاز به تغذیه با بطری و شیر خشک در کشور ادامه خواهد یافت.

گرچه بسیاری از بیمارستان‌های سطح ۳ با تبلیغات وسیع و هزینه‌های سرسام‌آور دارای بانک شیر مادر شده‌اند، اما روش آسان، ارزان و جذاب توانمندسازی مادران جوان در دوران بارداری و شیردهی هر روز بیشتر از رصد سامانه سیب و ایمان و گوش‌سپردن به گزارش‌ها و ارزیابی‌های درونی، با بازدیدهای میدانی سرزده از پایگاه‌ها، مراکز جامع سلامت و زایشگاه‌ها و گوش‌سپردن به ارائه‌دهندگان اصلی خدمات بارداری و زایمان، نسبت به رفع موانع ترویج زایمان طبیعی اقدام کنند و به اجرای دقیق ماده‌های ترویجی «قانون جوانی جمعیت» به‌خصوص ماده ۴۴، ۴۵ و تبصره ح ماده ۵۰ توجه ویژه‌ای داشته باشند تا شاید بتوان از سونامی سزارین و بروز توفان آسم، آلرژی، حساسیت‌های غذایی و پوستی، دیابت، اتیسم، گسترش تغذیه نوزاد با شیر خشک و سایر بیماری‌های غیرواگیر در کودکان کشور جلوگیری کرد.

ترک رسم بی‌توجهی به نظر کارشناسان بیرون‌سازمانی و بازنگری در ساختار شبکه بهداشت برای احیای واحدهای تعطیل‌شده پره ناتال، بهداشت مادر و کودک و سلامت باروری، حضور مامای خانواده در تیم پزشک خانواده و تسهیل در دسترسی بدون واسطه و آسان خانواده‌ها به‌ویژه زنان به خدمات سلامت باروری، راهی مطمئن برای توانمندسازی زنان در ایفای نقش مادری و موفقیت در تغذیه نوزاد با شیر مادر است.

همچنین برای حمایت مؤثر و احترام به حقوق مادر و نوزاد و بهبود شرایط مادران در حین زایمان، بایـد موانع برنامه ترویج زایمان طبیعی رفع شـده و شرایط برخورداری همه مادران از خدمات بارزش مامای همراه با مامای عامل زایمان در اتاق‌های زایمان بخش دولتی و خصوصی فراهم شـود و با برقراری عدالت در پرداخت‌ها و تقسـیم عادلانه تعرفه زایمانی، انگیزه پرسنل شاغل در اتاق‌های زایمان تقویت شود.

حمایـت از ماماها به‌عنوان عامل اصلی بهبود شـرایط فرزندآوری، خدمات دوران بارداری، زایمان طبیعی و ترویج عملی تغذیه با شـیر مادر، راهی اسـت آسان برای تأمین نیروی انسانی قابل اتکا و ضامن اجرای قانون جوانی جمعیت، افزایش نرخ بـاروری، کاهش عوارض دوره شـیرخواری، کاهـش هزینه‌های بهداشـت و درمان، راهی که کشـورهای توسـعه‌یافته رفته‌اند و شاخص‌های مرگ‌ومیر و و عوارض مادر و نوزاد را به طرز چشمگیری کاهش داده‌اند.

«شرق» از کمبود شیرخشک‌های ضدحساسیت نوزادان در دوران ارائه تسهیلات وام و مسکن و خودرو به فرزندان دوم و سوم گزارش می‌دهد

تلنگر نوزادان به مدیران!

تیلوفر حامدی

فضای یک گروه واتس‌اپی اسـت. اعضای گروه را مادرانی تشکیل می‌دهند که اکثر آنها به‌تازگی وضع حمل کرده‌اند. یکی تازه چند هفته از زایمانش گذشته و دیگری یک‌سـال و اندی؛ اما درد همگی آنها مشترک است؛ آنها دنبال شیرخشک می‌گردند. از داروخانه‌ها جوابی نگرفته‌اند. برخی از آنها حتی به ناصرخسرو هم سر زده‌اند؛ اما دلشـان به خرید رضا نداده اسـت. حالا آنها ایدهٔ دیر یکدیگر جمع شده‌اند. شـاید مادر دیگری به شیوه خودشان که هر روز و هر شب، چشم در چشم نوزادی گرسنه است. شیرخشک‌های موجود در بازار خواره گرسنگی این نوزادهای آلرژیک نیست و برای همین هم باید شیرخشک‌های ضدحساسیت مصرف کنند. حالا اینجا از همدیگر می‌پرسند. شاید شیرخشک‌های قدیمی نوزادی دیگر به درد فرزند تازه به دنیا آمده آنها بخورد. بیشترشان سالک تهران هستند؛ اما اهالی شهرستان هم در بین‌شان دیده می‌شود. پای حرف‌های‌شان گوش فرا می‌دهیم و بچه هم به دنیا آورده‌ایم. چرا مدیران کشورمان به فکر معصومترین موجودات این کشور نیستند؟

خیابان بهار، محل فروش شیرخشک‌های چندمیلیونی

اینجا از آن خیابان‌های دوست‌داشتنی است. حتی این روزها که قیمت‌ها دیگر بر سر به فلک کشیده و خرید وجب‌به‌وجب شیرخشک‌های ویژه این کودکان گلایه دارند. متولیان سازمان غذا و دارو در وزارت بهداشـت نیـز از کمبود تخصیص ارز مـورد نیاز برای واردات این نوع شـیر خشـک اعلام نگرانی می‌کننـد؛ اما به‌جز برخـی از متخصصان بیماری‌های کودکان و ماماها که از نزدیک درگیر مشـکلات خانواده‌های دارای کودک شیرخوار هسـتند، کمتر کسی در جسـت‌وجوی یافتن علت افزایش تعداد شـیرخواران مبتلا به انواع حسـاسـیت‌ها و آلرژی‌های غذایـی و نیاز روزافزون کشـور به واردات شـیر خشـک‌های ویژه نوزادان دارای مشـکلات گوارشی و حسـاسـیت‌های غذایی است. شـاید سـازمان غذا و دارو نیز آن‌چنـان درگیر مشـکلات حوزه تولید و واردات دارو و شیر خشک شده که فرصت رصد جرایی صعود فزاینده مصرف شـیر خشک‌های ویژه کودکان دچار حساسیت را نداشته اسـت. البته این یکی از بیماری‌های مزمن نظام سلامت کشور است که معمولا فقط ماهانه یک شیر خشک به هر بچه می‌دادند و هیچ گله نمی‌کردند نوزادی که این شیر برایش نقش درمانی دارد باید چه کند. نوزادی که دسـت‌کم هر پنج روز یک بسته شیر خشـک لازم دارد و سـهمیه یک عدد شیر خشک در ماه، حقیقتا مسخره بود.

در نهایت بنفشه تصمیم می‌گیرد تا هر روز به این شرکت‌ها زنگ بزند و لیست توزیع شیر خشک را از آنها بگیرد. سـپس با داروخانه‌ها صحبت می‌گرفت تا در صورت موجودبودن خشک شـیر مورد نظر به آنها مراجعه کند. حتی خودش هم رنج غذایی دشواری گرفت تا در صورت اتمام کار، به دیگران به بچه‌اش شیر بدهد: «با همه این سختی‌ها اگر بخواهم برایتان یکویم که خودم به عنوان مادر چه عذاب‌هایی کشیدم از توصیف خارج است. همه سعی خود را کردم تا شیر خودم را به پسرم بدهم. برای این کار و به خاطر اینکه رفلاکس را به حداقل برسانم. یک روز به‌شدت دلدرد گرفته بودم که در آن تنها اجازه داشـتم چهار ماه غذایی را مصرف کنم. اصلا خواب نداشتم و همه روز و شـب به این می‌گذشت که یک شیر خشک بیشتر برای این بچه پیدا کنم. تازه هم اینها در اوج دوران کرونا رخ داده بود و تمام رفت‌وآمدهای ما با استرس بالا می‌گذشت. به در داروخانه‌ای که می‌رفتیم و برمی‌گشتیم یک دور پاسـگ‌وبـی نیسـت. بعد ما می‌شنویم که مافیای شیر خشـک از گرانی قیمت‌ها سـود می‌برند؟ همه فقط خودش وارد‌کننده باشـد تا سـود بیشـتری به جیبش برود. شیرها را در کمرک نگه می‌دارند و قیمت‌ها هم ماهانه افزایش می‌یابد. مثلا می‌گویند که قبلا دیروز ۳۰ هزار تومان می‌دادیم الان نزدیک ۵۰ هزار تومان شده است. مدام می‌گویند بچه بیاورید. ما هم که خودمان دوست داشتیم و بچه‌دار شدیم اما برای تأمین شیر خشک این بچه آن‌قدر مصیبت کشیدیم که در این یک سال و دانی که گذشته از عمر من و شوهرم که شده است، بچه من به خاطر اینکه در کشوری به دنیا آمده که شیر خشـک حساسـیت دوست داشـته و نمونه‌های خارجی هم که بودند و سهمیه‌ای، یک دانه از دوای سـیتزین هم مصرف کند که دسـت‌کم میزان این حسـاسـیت‌ها کاهش یابد. نوزاد چندماهه خیرا باید دوا بگیرد؟ آیا بلیه نوزادها در سایر کشورهای جهان هم مثل ما بدبختی را می‌کشند؟ مادر و پدرشان چطور؟».

بار شیرخشک‌های خارجی درکمرک می‌ماند؟

بیگیری بعدی این گزارش از آپتامیل بود؛ شـرکت صنایع بودر شـیر مشهد که یکی از اصلی‌ترین بودرهای شیر خشـک‌ را با نام آپتامیـل وارد بازار می‌کند و نوع خدمـاتیـت آن هم در داروخانه‌ها موجود اسـت. تتبچه تماس‌های «شـرق» اما دقیقا شـبیه به مادرانی بود که در این مسـیر دشوار قرار گرفته بودند. توصیه‌شان به چند بیشتر مجرا تنبیه می‌شد. نکتـه اینکه از یه آنها اختصاص داده نمی‌شود و همین موضوع اجازه نمی‌دهد که بارشـان را از کمرک خروج کنند. از طرف دیگر چون فناوری تولید شـیر خشـک آلرژیک در ایران وجود ندارد، بچه راحی جز وارداتش باقی نمی‌ماند. اشاره‌هایی هم به مافیای شیر خشـک در کشور گردند که خود بروندهٔ مجزا و مفصلی دارد.

مینا هم یکی دیگر از این مادران است که رفلاکس پنهان معده فرزندش ماه‌ها خواب را از چشمان او و پـرش گرفته بود و اتفاقا تماس‌های زیادی با شـرکت‌های شـیر خشـک می‌گرفت: «پسر من رفلاکس پنهان داشت یعنی محتویات داخل معده‌اش را بیرون نمی‌ریخت؛ اسـید معده‌اش به همراه اسـیدهای محتویات جالا بالا می‌آمد و منجر به سـوزشه و تنگی نفس شـدید می‌شد. الان یک دلید نبودم و نمی‌دانستم این مشکل چیست. سریعا راهی بیمارستان می‌شـدیم و کادر درمان تلاش می‌کرد با ذ بالای دارو رفلاکس را کنترل کند. من شـش ماه شـبانه‌روز پسـرم را عمدوی نکه می‌داشـتم چون اگر کمی بدنش صاف می‌شد دوباره رفلاکس اتفاق می‌افتد و بچه من اصلا خواب نداشـت. اگر بخواهم دقیق‌تر بگویم در واقع پسـر من تا شـش‌ماهگی نهایتا در شـبانه‌روز ۳۰ دقیقه می‌خوابید. به‌همین اینکه می‌خواسـت خوابش بیـرد رفلاکس ایجاد می‌شـد و با سـوزش و سـرفه کلیوش از خواب می‌بیرد. دروافقع ما در سـیکل درمانی قرار داشـتیم که شـیر یکسـی از ارکان درمن بود. به خوبی بـه خاطر دارم که همه زندگی ما حول پیداکردن شـیر خشـک بود. این‌طور برایتان یکویم که کار من و شـوهرم هر شب این شده بود که حوالی سـاعت ۱۱ رأسی خیابان‌های تهران بشویم و از این داروخانه به آن داروخانه، دنبال شیر خشک مخصوص فرزندمان بگردیم. یک بار از شـدت اسـتیصال به یکی از شـیرخشـک‌های خشـک زنگ زدم و شوخی کردم به فروشـنده که اگر بچه من بمیرد باید چه کار کنم؟ چرا تعداد بیشتری شیر خشک وارد نمی‌کنید؟ خیلی عصبانی بـودم و فقط فریاد می‌زدم. زنی که پاسـخ تماس من را داد با صبوری برایـم توضیح داد که آنها تقصیری ندارند و از آنجایی که ارز به آنها اختصاص نمی‌یابد، نمی‌توانند شـیر خشـک بیشـتری وارد کنند. بعد شما فکر کنید که یک بچه معصولی اگر به یک شـیر خشـک حساسـیت نشان دهد، والدینش این امکان را دارند که از بین ۵۰ نمونه دیگر انتخاب کنند اما حتی این قدرت انتخاب هم برای ما وجود نداشـت. هیچوقت نتوانستم یک شـیر خشـک به تعداد کافی وجود نداشـت و ما از همت ماوهمه تمام‌شدنش را داشـتیم. در نتیجه من اطلاعات مرتبط با بچه برادرم را که هم‌سـن پسر خودم بود و خوشخانته شیر خشـک حساسـیت‌زا نمی‌شن در از برکه بودم و به نام او هم شـیر خشـک می‌گرفتیم. چرا باید برای یک عدد شیر خشک بیشتر دست به چنین کاری می‌زدم؟ چون داروخانه‌ها به همه دوستان و آشنایان ساکن شهرهای دیگر سپرده بودم و از آنها خواهش کرده بودم که هر جایی شیر خشک پیدا کردند، برای ما بفرسنده.

او می‌گوید وابسـتگی بچه‌ها به شیشـه شـیر تنها جسـمانی نیست و این وابسـتگی در دوران دندان درآوردن شـدیدتر هم می‌شود: «دخترم در سن دندان درآوردن اسـت و طبعا کمتر غذا می‌خورد. شیشه شیر به‌طور کلی برای بچه‌ها ایجاد وابسـتگی می‌کند و به‌جز نیاز جسـمانی از نظر روانی هم برای‌شـان مهم شـیر نیاز دارند. این روزها خوشـحالم که بچه‌دار شـده‌اند با قرار شـده‌اند با قرار اسـت به‌زودی یک نفر به خانواده آنها اضافه شـود. اما این کرارش کاری به کار پوشـاک نوزاد و کودک ندارد که خودش داسـتان مفصلی اسـت. هدف اینجا به این خیابان به خاطر فروشـگاه‌هایی اسـت که شـیر خشـک می‌فروشند. شاید بیرسید چرا برای خرید شیر خشـک باید به جای داروخانه رایگی فروشـگاه لباس و سـیمونی شد که آن‌هم بسـاده بود. برخی از دوستانی کمی صبوری لازم اسـت. بخش شـلوغ‌شان بهار را انتخاب کرده و از تقاطع طالقانی تا بهارپسرار به‌طور روزمره با یک پرسش ثابت وارد فروشگاه‌های سیمونی می‌شوم: «سلام آقا! شما شیر خشک حساسـیت دارید؟». پس از مراجعه به دو فروشـگاه بلافاصله یک‌ساعت طول می‌کشد: «بله، خانم. فقط دو مدل برامون مونده و قیمتش هم دو میلیون و یونصده.». از فروشـنده می‌خواهم که قوطی شـیر خشـک را نشان دهد. تاریخ انقضا را چک می‌کنم و برای اطمینان بیشـتر می‌پرسم: «بابت سلامتش مطمئن باشم؟ آخه می‌گن بعضی‌ها از اینا فاسـد شدن یا تو کشـورهای دیگه تاریخ انقضاشون سر اومده. تو ایران دوباره روشـون تاریخ می‌زنن.». فروشـنده با حالتی که بخواهد به من اطمینان بدهد، درحالی‌که کانال تلویزیون را عـوض می‌کند، می‌گوید: «خانم ما که برای چند میلیون تومن با آبرو و اعتبار شـرکت‌مون بازی نمی‌کنیم. خیالتون راحت. ما از جای مطمئن می‌خریم». سـری تکان می‌دهم و به یک تشکر از مغازه‌دار خارج می‌شوم. چند فروشگاه دیگر را هم امتحان می‌کنم و آنهایی که شـیر خشک موجود دارند، باشـمایان هم مثله یکدیگر است. همان‌ها را بنفشه تمام‌شـده می‌گیرم؛ یکی از مادرهای کودک هم کرونا وابسـی کوی حساسـیت دارد. دختر بنفشـه ۱۷ ماهه شـده و در یک‌سـال‌و نیم اخیر، تأمین شیر خشـک برای این بچه به‌طور مستمر برای خانواده آنها بد شده اسـت. بنفشه و همـسـرش به مرور زمان متوجه شـده‌اند که نوزادشـان آلرژی حاد دارد و تنها شیر خشک‌های ضدحسـاسـیتی را می‌تواند بخورد و سـرفه‌ها و عطسه‌هایش هم قطع می‌شـود. شیر خشـک‌هایی که البته تأمین آنها هفت‌خانی برای خودش دارد: «حتی نمی‌توانیم فکرش را هم بکنیم که برای خریدن این شیر خشـک‌ها چقدر باید سـختی بکشیم. تحمو دیرافت این‌طور بود که پزشک حتما باید به ما نامه می‌داد. در سایت مخصوص غذا و دارو نمونه‌شان می‌گردیم و با ارائه و مشخصات بدن و بچه درخواست ثبت می‌شد. وقتی پزشک مشخص می‌کرد نوزادی که مراجعه کرده، چند قوطی شـیر در ماه نیاز دارد، به داروخانه ۲۹ فروردیـن می‌رفتیم و در صف‌های طوالانی منتظر می‌ماندیم که شیر خشک‌ها را تهیه کنیم. با کلنتس از این مرحله نتوانستم بگذرم تا به هشت قوطی شیر خشـک می‌رسـیدیم؛ اما در این لمحات لحظه ایل اسـترس می‌گرفتم؛ چون بچه من در حالت عادی ماهانه ۱۱ تا ۱۲ قوطی شیر خشک مصرف داشت و می‌دانسـتم که این تعداد شیر خشـک‌ها را نمی‌آورد. تمام مدتی که می‌خواستم این شیر را به بچه خودم بدهم تن و بدنم می‌لرزید که تا پایان ماه چه خاکی باید به سـرم بریزم و کوچکه دختر را سـیر کنم».

اما مشـکلات خانواده تنفسـه نداشـتن تمام نداشـت و دخترش به این شـیر خشک هم حسـاسـیت نشان داد: «از بدشانسـی، دختر من به این شیر خشک هم حساسـیت نشان داد. جشـمش به‌شدت ورم کرد و ما خیلی ترسـیده بودیم. بلاخره پزشـک معالج با توجه به این حساسـیت و شـیر اصلی هم به ایرادی دیگر وارد نمی‌شد. یک نمونه شـیر جدید معرفی کرد. دختره تا نیم‌ماهگی شـیر خشک جدید را خیر مصرف کرد تا اینکه اطراف دهنش شـروع کرد به قرمزشدن و چیز جـمیشان هم ورم کرد. در این زمان نزدیک به شش‌ماهگی‌اش بود و به نوع شیر از ا شماره یک به دو تغییر می‌دادیم. اینجا بود که اوضاع از همیشه بدتر شد و بدن دخترم بدترین واکنش‌ها را نشـان داد و مجبور شـیم به همان شیر خشـک شـماره یک برگردیم. چند ماه دیگر بچه من وارد ۱۴ماهگی می‌شود و هنوز هم همان شیر خشک را مصرف می‌کند.

کمبود شیر خشک در بازار و تعداد اندکی که پزشک برای دختر بنفشه نوشته بود، باعث شده تا او و همـسرش در تمام یک‌سـال‌و نیم اخیر، همیشـه دنبال شیر خشک باشـند؛ به‌ویژه آنکه این محدودیت‌ها از آغاز سال ۱۴۰۱ بیشتر هم شده است. سال‌نو سال ۱۴۰۱ چه ناگهان این مدل شیر خشک هم که تا قبل از این اصلا سهمیه‌ای نبود، ثیاب شـد. شـب عید نوروز بود و داروخانه‌های اطراف‌شـان هم بسـته بود؛ به‌ویژه تا بچه‌ام کرونا نداشـت عدد شیر خشک‌ها در کمد داروخانه یک قوطی شـیر خشـک‌ها را به بچه‌ام کرونا نداشـت. از ابتدای اسـال اوضاع افتضاح شده است. هر روز زندگی‌مان را باید در داروخانه‌ها بگردیم دنبال یک عدد قوطی شـیر خشـک. آنجا هم باید اسـم و فامیل و شـماره ملی و آدرس خانه و یک ملی و بچه اطلاعات‌مان را ارائه دهیم تا باورشـان شود قاچاقچی نیسـتیم و قطعه شـیر خشک بچه‌مان را سـر کنیم. من به همه دوستان و آشنایان ساکن شهرهای دیگر سپرده بودم و از آنها خواهش کرده بودم که هر جایی شیر خشک پیدا کردند، برای ما بفرسنده.

خیابان بنی‌هاشم، جایگزین داروخانه‌های منتخب

از خیابان بهار جدا‌ایی‌ها یک نقطه دیگر تهران هم بورس پوشـاک و لوازم بهداشـتی نوزاد و کودک اسـت. محله بنی‌هاشم که شهروندان گرامی‌شان برای پیداکردن لوازم ارزان‌تر از سایر فروشگاه‌ها از هر نقطه تهران خودشـان را به اینجا برسـانند. پس حتما در این محله هم شـیر خشـک‌های ارزان از شیرخشک گفته‌اند. اینجا هم اوضاع شـبیه خیابان بهار اسـت. شیر خشک‌های ضدحسـاسـیت را می‌توان در برخی از فروشـگاه‌های بافت اسـت مشخصی نداریم؛ از ۶۰۰ هزار تومان شروع می‌شود و مدل‌های فوق‌تر و آمریکایی اگر بیدا شود، قیمتش میلیونی اسـت. یکی از فروشنده‌ها که معتقد اسـت نباید این شیر خشک‌ها را فروخت، توضیح می‌دهد چه خطراتی متوجه اسـت کربیان خانواده‌ها و فرزندانشان را بکیرد: «خیلی از این شیر خشـک‌ها به مغازه‌های همکاران ما راه پیدا می‌کنند. قوطی‌های معدوم‌شده کشورهای همسایه اسـت. شاید تاریخ انقضایش گذشته باشد و دوباره رویش روکش کشیده باشند. و شما هم اصلا نمی‌توانیم تشخیص دهیم. من خودم خیلی می‌ترسم و به همین دلیل از پول خودش نگفتم. به شما هم بیشنهاد می‌کنم از این شیرها برای فرزندتان تخرید که به پـسکش نمی‌ارزه».

وقتی فروشـنده می‌گوید پدر و مادرها کل اوضاع را بسـیج می‌کنند تا یک عدد شیر خشک بیشتر گیر بیاورند، فقط ماهانه یک شیر خشک به هر بچه می‌دادند و هیچ گله نمی‌کردند نوزادی که این شیر برایش نقش درمانی دارد باید چه کند. نوزادی که دسـت‌کم هر پنج روز یک بسته شیر خشـک لازم دارد و سـهمیه یک عدد شیر خشک در ماه، حقیقتا مسخره بود.

در نهایت بنفشه تصمیم می‌گیرد تا هر روز به این شرکت‌ها زنگ بزند و لیست توزیع شیر خشک را از آنها بگیرد. سـپس با داروخانه‌ها صحبت می‌گرفت تا در صورت موجودبودن خشـک شـیر مورد نظر به آنجا مراجعه کند. حتی خودش هم رنج غذایی دشواری گرفت تا در صورت اتمام کار، به دیگران به بچه‌اش شیر بدهد: «با همه این سختی‌ها اگر بخواهم برایتان یکویم که خودم به عنوان مادر چه عذاب‌هایی کشیدم از توصیف خارج است. همه سعی خود را کردم تا شیر خودم را به پسرم بدهم. برای این کار و به خاطر اینکه رفلاکس را به حداقل برسانم. یک روز به‌شدت دلدرد گرفته بودم که در آن تنها اجازه داشـتم چهار ماه غذایی را مصرف کنم. اصلا خواب نداشتم و همه روز و شـب به این می‌گذشت که یک شیر خشک بیشتر برای این بچه پیدا کنم. تازه هم اینها در اوج دوران کرونا رخ داده بود و تمام رفت‌وآمدهای ما با استرس بالا می‌گذشت. به در داروخانه‌ای که می‌رفتیم و برمی‌گشتیم یک دور پاسگ‌وبی نیسـت. بعد ما می‌شنویم که مافیای شیر خشـک از گرانی قیمت‌ها سـود می‌برند؟ همه فقط خودش وارد‌کننده باشـد تا سـود بیشتری به جیبش برود. شیرها را در کمرک نگه می‌دارند و قیمت‌ها هم ماهانه افزایش می‌یابد. مثلا می‌گویند که قبلا دیروز ۳۰ هزار تومان می‌دادیم الان نزدیک ۵۰ هزار تومان شده است. مدام می‌گویند بچه بیاورید. ما هم که خودمان دوست داشتیم و بچه‌دار شدیم اما برای تأمین شیر خشک این بچه آن‌قدر مصیبت کشیدیم که در این یک سال و دانی گذشته از عمر من و شوهرم که شده است، بچه من به خاطر اینکه در کشوری به دنیا آمده که شیر خشـک حساسـیت‌زا و نمونه‌های خارجی هم که بودند و سهمیه‌ای، یک دانه از دوای سـیتزین هم مصرف کند که دسـت‌کم میزان این حسـاسـیت‌ها کاهش یابد. نوزاد چندماهه خیرا باید دوا بگیرد؟ آیا بلیه نوزادها در سایر کشورهای جهان هم مثل ما بدبختی را می‌کشند؟ مادر و پدرشان چطور؟».

بار شیرخشک‌های خارجی درکمرک می‌ماند؟

بیگیری بعدی این گزارش از آپتامیل بود؛ شـرکت صنایع بودر شـیر مشهد که یکی از اصلی‌ترین بودرهای شیر خشـک‌ را با نام آپتامیـل وارد بازار می‌کند و نوع خدمـاتیـت آن هم در داروخانه‌ها موجود اسـت. نتیجه تماس‌های «شـرق» اما دقیقا شبیه به مادرانی بود که در این مسیر دشوار قرار گرفته بودند. توصیه‌شان به چند بخش مجزا تنبیه می‌شد. نکتـه اینکه از یه آنها اختصاص داده نمی‌شود و همین موضوع اجازه نمی‌دهد که بارشـان را از کمرک خروج کنند. از طرف دیگر چون فناوری تولید شـیر خشـک آلرژیک در ایران وجود ندارد، بچه راحی جز وارداتش باقی نمی‌ماند. اشاره‌هایی هم به مافیای شیر خشـک در کشور گردند که خود بروندهٔ مجزا و مفصلی دارد.

مینا هم یکی دیگر از این مادران است که رفلاکس پنهان معده فرزندش ماه‌ها خواب را از چشمان او و پـرش گرفته بود و اتفاقا تماس‌های زیادی با شـرکت‌های شـیر خشـک می‌گرفت: «پسر من رفلاکس پنهان داشت یعنی محتویات داخل معده‌اش را بیرون نمی‌ریخت؛ اسـید معده‌اش به همراه اسـیدهای محتویات جالا بالا می‌آمد و منجر به سـرفه و تنگی نفس شـدید می‌شد. الان یک دلید نبودم و نمی‌دانسـتم این مشکل چیست. سریعا راهی بیمارسـتان می‌شـدیم و کادر درمان تلاش می‌کرد با ذ بالای دارو رفلاکس را کنترل کند. من شـش ماه شـبانه‌روز پسـرم را عمدوی نکه می‌داشـتم چون اگر کمی بدنش صاف می‌شد دوباره رفلاکس اتفاق می‌افتد و بچه من اصلا خواب نداشـت. اگر بخواهم دقیق‌تر بگویم در واقع پسـر من تا شـش‌ماهگی نهایتا در شـبانه‌روز ۳۰ دقیقه می‌خوابید. به‌همین اینکه می‌خواسـت خوابش بیـرد رفلاکس ایجاد می‌شـد و با سـوزش و سـرفه کلیوش از خواب می‌بیرد. دروافقع ما در سـیکل درمانی قرار داشـتیم که شـیر یکسـی از ارکان درمن بود. به خوبی بـه خاطر دارم که همه زندگی ما حول پیداکردن شـیر خشـک بود. این‌طور برایتان یکویم که کار من و شـوهرم هر شب این شده بود که حوالی سـاعت ۱۱ رأسی خیابان‌های تهران بشویم و از این داروخانه به آن داروخانه، دنبال شیر خشک مخصوص فرزندمان بگردیم. یک بار از شـدت اسـتیصال به یکی از شـیرخشـک‌های خشـک زنگ زدم و شوخی کردم به فروشـنده که اگر بچه من بمیرد باید چه کار کنم؟ چرا تعداد بیشتری شیر خشک وارد نمی‌کنید؟ خیلی عصبانی بـودم و فقط فریاد می‌زدم. زنی که پاسـخ تماس من را داد با صبوری برایـم توضیح داد که آنها تقصیری ندارند و از آنجایی که ارز به آنها اختصاص نمی‌یابد، نمی‌توانند شـیر خشـک بیشـتری وارد کنند. بعد شما فکر کنید که یک بچه معصولی اگر به یک شـیر خشـک حساسـیت نشان دهد، والدینش این امکان را دارند که از بین ۵۰ نمونه دیگر انتخاب کنند اما حتی این قدرت انتخاب هم برای ما وجود نداشـت. هیچوقت نتوانستم یک شـیر خشـک به تعداد کافی وجود نداشـت و ما از همت ماوهمه تمام‌شدنش را داشـتیم. در نتیجه من اطلاعات مرتبط با بچه برادرم را که هم‌سـن پسر خودم بود و خوشخانته شیر خشـک حساسـیت‌زا نمی‌شن در از برکه بودم و به نام او هم شـیر خشـک می‌گرفتیم. چرا باید برای یک عدد شیر خشک بیشتر دسـت به چنین کاری می‌زدم؟ چون داروخانه‌ها

یادداشت

معضل همیشگی ولایت پدر بر فرزند

پدر مجرم هم بر مادر اولویت دارد؟

سـارا باقری: یکی از مسائل مهم در عرصه شیر خشک‌های ضدحساسیت برای نوزادان، ثبت کد ملی پدر نوزاد جهت فروش شـیر خشـک‌ها در داروخانه‌هاسـت که به دلیل کمبود آن در عرضه، اقدام به ثبت کد ملی پدر، مشخصات نوزاد و سایر موارد می‌کنند.

نکته درخور توجه این اسـت که بسـیاری از نـوزادان حاصل ازدواج‌هایی هسـتند که پدر آنهـا نامعلوم یا غیرقابل‌دسـترس اسـت یا برای آنها گواهی ولادت در بیمارستانی که متولد شده‌اند، صادر نشده و مادران آنها با مشـکلات جدی و ندا